

Ko je tako opravil z občinskim gospodarstvom, sprejme tudi rokavico v zadevi jubilejnih svečanosti in izjavi, da ne morejo Novomeščani od občinskega odbora pričakovati ničesar več. Zdaj je treba dokazati, da znajo meščani bolje vrednotiti koristi mesta kot občinski odbor in je treba z vso pospešenostjo jadрати k cilju! Da prisili občinski odbor na podlagi njegove izjave k popolnemu umiku, javlja, da se je pod firmo A. R. združena napredna stranka odločila za ustanovitev začasnega pripravljalnega odbora, ki naj takoj začne s potrebnimi pripravami. Ko pa bo konstituiran definitivni odbor, bo ta sam stopil pred javnost.

Po sklepkih seje občinskega odbora in tem dopisu sodeč je prišlo v Novem mestu do temeljitega preloma med občinskim odborom in delom meščanstva, vendar

pa ta spopad ni imel posebnih posledic: občinstvo, ki je bilo zaradi ne ravno vzornega gospodarstva z občinskim denarjem z občinskim zastopom nezadovoljno, je bilo zaradi gimnazijske afere na A. R-a in njegovo firmo naravnost razjarjeno. Poleg tega pa ves spor za izvedbo jubilejnih svečanosti pri najširših slojih Novomeščanov ni mogel naleteti na posebno zanimanje, ko je bilo do izvedbe vendar še več kot leto dni časa, vsa veselica pa — in kaj prida več povprečni meščan od vsega slavlja niti pričakoval ni — vendar ne rabi takih strašnih priprav! Jubilejna loterija pa je bila konec koncev tudi le — loterija. Pa tudi A. R-a predlog, da naj gre deputacija na Dunaj na stroške občine, ni mogel biti splošno sprejet z navdušenjem, ko se je okoli občinske blagajne vendar gnetlo toliko meščanov za — posojilo.

STAROSTNA RAZDELITEV PREBIVALSTVA PO LJUDSKEM ŠTETJU Z DNE 31. DECEMBRA 1880.

LOJZE PIPP

Po odredbi ministrstva za notranje posle z dne 6. avgusta 1880 (R. G. Bl. št. XXXVI/1880 str. 367) so v skladu z določbami zakona o ljudskem štetju in zadevnega predpisa o opravljanju ljudskega štetja z dne 29. marca 1869 izvršili po vsej takratni monarhiji nov popis prebivalcev, čigar termin je bil določen na dan 31. decembra 1880.

Omenjeni zakon iz l. 1869. ni vseboval le občnih načel o obveznem popisovanju prebivalstva, temveč je s posebnim zakonitim navodilom predpisal tudi formalna in materialna načela o izvršitvi popisov prebivalcev, ki pa l. 1880. niso več ustrezala novim potrebam in zahtevam prakse ter metodam pri popisovanju prebivalstva. Pri novih popisih prebivalstva niso namreč več prevladovali predvsem le vojaški razlogi kot pri dosedanjih štetjih, temveč je šlo odločilnim činiteljem za to, da bi novi popisi prebivalstva omogočili v prvi vrsti točnejši vpogled v socialno in gospodarsko strukturo ter medsebojne odnose prebivalstva takratne države.

Na drugi strani je pa pomanjkljiva in nezadostna dotedanja organizacija dela pri obdelovanju zbranega gradiva onemogočala kombiniranje raznih pojavov, katerih proučevanje je postajalo vedno bolj neodložljivo. V zvezi z navedeno odredbo je ministrstvo za notranje posle, kateremu je pripadala tudi izvršitev in nadzorstvo nad popisom prebivalstva, izdalo nove izpopolnjene obrazce, ki so se znatno razlikovali od onih iz leta 1869. in 1857. Novi obrazci so obsegali več vprašanj in so razen tega dopuščali tudi prve kombinacije raznih pojavov, tako n. pr. starosti in stanu itd.

Tudi v tehniki izvršitve popisa so uvedli znatne izpremembe. Popis je obsegal vse navzoče domače in

tuje prebivalstvo, kakor tudi začasno odsotno, a sicer stalno v Ljubljani bivajoče prebivalstvo. Vprašalne pole o popisu prebivalstva so obsegale vprašanja o imenu, spolu, rojstvu, o domovinstvu, državljanstvu, veroizpovedi, o stanu, o občevalnem jeziku, poklicu, sposobnosti čitanja in pisanja, event. telesne in duševne hibe ter so tako izpolnile pomanjkljivosti prejšnjih popisov.

Novo vprašanje tega štetja je bila IX. rubrika vprašalne pole »občevalni jezik« (Umgangssprache), t. j. jezika, katerega se je prebivalstvo običajno posluževalo v medsebojnem občevanju. Kot občevalni jezik je prebivalstvo smelo navesti le nemški, češki, slovaški, poljski, ukrajinski, slovenski, srbohrvatski, italijanski, latinski, rumunski in ogrski jezik. Za otroke in pohabljenca, ki niso bili sposobni govora, je bilo treba navesti oni jezik, katerega je bilo z upoštevanjem razmer smatrati za njihov občevalni jezik in onega, katerega so navedli starši ozir. njih namestniki. Prav ta rubrika, katero so priporočali vsi dotedanji mednarodni statistični kongresi in tudi številni teoretiki demografske statistike, je dala mnogo novega netiva za hud narodnostni boj v takratni monarhiji, ki se je takrat jel opirati na te podatke.

Izpolnjeni so bili tudi kriteriji za izgraditev poklicne statistike, ki je zaradi naraščanja pomembnosti socialnega vprašanja postajala vedno bolj neodložljiva; vendar ta vrsta statistike (razen neznatnih izjem) zaradi nezadovoljive organizacije dela takrat ni dala pričakovanega uspeha.

Štetje vseh članov aktivne vojske (razen orožnikov, domobrancev, upokojenih častnikov in vojaških uradnikov in zavezancev na dopustu) se je izvršilo po načelih zakona 1869, t. j. po vojaški oblasti.

Po § 16. Predpisa o opravljanju ljudskega štetja, ki je bil sestavni del zakona o ljudskem štetju z dne 29. marca 1869 ter po pristanku statistične centralne komisije se je popis stanovanj izvršil le v osmih večjih mestih, in sicer na Dunaju, v Pragi, v Libercu, v Gradcu, v Trstu, v Brnu, v Lvovu in Krakovem. Tovrstne podatke je obdelala in objavila statistična centralna komisija na Dunaju. Za druga manjša mesta so ta dela opravljali takratni komunalnostatiistični uradi posameznih manjših mest, ki so svoja dela objavljali v zbirki »Oesterreichisches Städtebuch«.

S popisom prebivalstva se je istočasno vršilo štetje domačih živali, ki že po svoji naravi (31. december je za te vrste štetja zelo neprikladen datum) ne more nuditi točne slike tega področja gospodarstva, vendar nudijo tudi te vrste podatkov nekaj vpogleda v razvoj in izpremembe živinoreje ter vrednost v to stroko narodnega gospodarstva investiranega kapitala.

Kljub vsem izboljšanjem vprašalnih pol, kakor tudi tehnike popisovanja in štetja so objavljeni rezultati tega popisa prebivalstva imeli hibo v tem, da so se ta dela, čeprav že v manjši meri, omejevala le na gole številke brez potrebnih pojasnil, kar znatno zmanjša vrednost takih podatkov.

Po uradnih podatkih (Oesterreichische Statistik, I. Bd., 1. Heft »Die Bevölkerung der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder nach Aufenthalt und Zuständigkeit«, Wien 1882, pag. 56 in Oesterreichisches Städtebuch, Wien 1887, sestavek »Laibach«) je štela Ljubljana 31. decembra 1880. l. 24.608 civilnih

prebivalcev (11.175 moških, t. j. 45·41%, in 13.433, t. j. 54·59% žensk) ter 1676 oseb vojaškega stanu, tako da je štela Ljubljana vsega skupaj 26.284 prebivalcev (12.851 moških in 13.433 žensk).

Absoluten prirastek od 31. decembra 1869 do 31. decembra 1880 je znašal 2015 (597 moških in 1418 žensk), oziroma 3691 (2273 moških in 1418 žensk), če upoštevamo tudi vojake, katerih pri prejšnjih štetjih z dne 31. 10. 1857 in z dne 31. 12. 1869 niso upoštevali.

Relativni prirastek omenjenega meddobja je znašal torej 8·92% (moških 2·64% in žensk 6·28%), če pa upoštevamo tudi vojake, pa 16·34% (moških 10·06% in žensk 6·28%).

Relativno je poraslo število moškega prebivalstva napram številu moških na dan 31. decembra 1869 za 5·64% (če upoštevamo vojake, pa za 21·49%), število žensk napram ženskam pa v isti dobi za 11·80%.

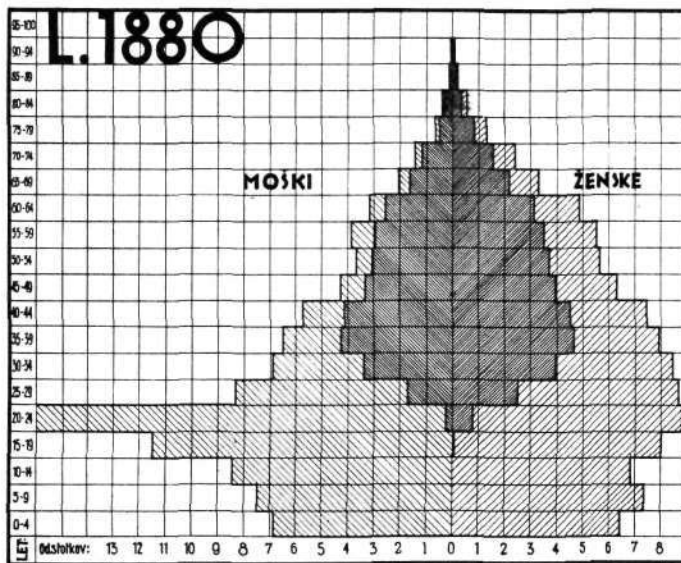
Po spolu je bilo od skupnega števila civilnega prebivalstva (vštevši začasno odsotnega) 45·41% moških in 54·59% žensk; če upoštevamo vojake, pa 48·89% moških in 51·11% žensk. Na 100 moških je prišlo torej 120 (120·22) žensk, če upoštevamo pa tudi vojake, se zniža to razmerje na 105 (104·54). Na 100 žensk je pa prišlo 83 (83·18), če pa upoštevamo tudi vojake, pa 96 (95·66) moških.

Starostna razdelitev prebivalstva je bila glede na skupno število moških (v tej razpredelnici so upoštevani tudi vojaki) in skupno število žensk (t. j. 26.284 prebivalcev) taka:

Doba	skupno število	v %	sameci	v %	poročeni	v %	vdovci	v %	ločeni	v %
do 1 leta	267	2·08	267	2·08	29	0·22	1	0·01	—	—
1—4	614	4·78	614	4·78	221	1·72	—	—	1	0·01
5—9	963	7·49	963	7·49	424	3·30	12	0·09	—	—
10—14	1086	8·45	1086	8·45	522	4·06	19	0·15	3	0·03
15—19	1482	11·53	1482	11·53	503	3·91	25	0·20	4	0·03
20—24	2389	18·59	2359	18·36	412	3·20	19	0·15	3	0·02
25—29	1072	8·34	850	6·61	349	2·71	37	0·29	1	0·01
30—34	888	6·91	452	3·52	340	2·65	35	0·27	6	0·05
35—39	836	6·51	292	2·27	278	2·17	51	0·40	—	—
40—44	733	5·70	201	1·53	181	1·41	32	0·25	—	—
45—49	548	4·26	114	0·89	111	0·87	43	0·33	1	0·00
50—54	472	3·67	85	0·66	48	0·37	19	0·15	—	—
55—59	497	3·87	116	0·90	17	0·14	20	0·15	—	—
60—64	403	3·14	74	0·57	5	0·04	8	0·06	—	—
65—69	259	2·02	46	0·36	—	—	3	0·02	—	—
70—74	187	1·45	32	0·25	—	—	—	—	—	—
75—79	87	0·68	20	0·16	—	—	—	—	—	—
80—84	50	0·39	13	0·10	3440	26·77	324	2·52	19	0·15
85—89	13	0·10	—	—	—	—	—	—	—	—
90—94	5	0·04	2	0·02	—	—	—	—	—	—
95—100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
nad 100 let	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	12.851	100·00	9068	70·56						

doba	skupno število	v %	samice	v %	poročene	v %	vdovele	v %	ločene	v %
do 1 leta	246	1'83	246	1'83	5	0'04	—	—	—	—
1—4	617	4'59	617	4'59	105	0'78	3	0'02	—	—
5—9	985	7'33	985	7'33	322	2'40	13	0'09	—	—
10—14	920	6'85	920	6'85	500	3'72	27	0'20	3	0'03
15—19	1074	8'00	1069	7'96	551	4'10	69	0'51	1	0'01
20—24	1181	8'79	1073	7'99	516	3'84	87	0'65	3	0'02
25—29	1165	8'67	830	6'18	404	3'01	130	0'97	1	0'00
30—34	1135	8'45	605	4'50	346	2'58	156	1'16	1	0'00
35—39	1064	7'92	443	3'30	297	2'21	170	1'27	6	0'04
40—44	1002	7'46	396	2'95	191	1'42	229	1'71	—	—
45—49	849	6'32	314	2'34	98	0'73	192	1'43	1	0'01
50—54	758	5'64	255	1'90	48	0'36	163	1'21	1	0'01
55—59	742	5'52	269	2'00	18	0'13	95	0'71	—	—
60—64	653	4'86	233	1'73	8	0'06	37	0'28	1	0'01
65—69	443	3'30	152	1'13	—	—	19	0'14	—	—
70—74	322	2'40	110	0'82	—	—	6	0'04	—	—
75—79	173	1'29	60	0'45	—	—	—	—	—	—
80—84	73	0'55	27	0'20	—	—	—	—	—	—
85—89	24	0'18	5	0'04	—	—	—	—	—	—
90—94	7	0'05	1	0'01	3409	25'38	1396	10'39	18	0'13
95—100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
nad 100 let	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	13.433	100'00	8610	64'10						

Grafično so videti gornji podatki, prikazani v relativnih številkah, tako-le:

Legenda: redko črtkani pravokotniki predstavljajo odstotke samskega, gostejše in močnejše črtkani pa odstotke poročenega, vdovelega in ločenega prebivalstva Ljubljane na dan 31. decembra 1880.

Če vzamemo polovico leta za povprečje pri posameznih letnicah, lahko izračunamo, da je bila v tej dobi povprečna starost Ljubljančanov skoraj 28 (27'92) let, Ljubljančank pa skoraj 33 (32'98) let. Povprečna starost obeh spolov je znašala pa 30 ½ (30'51) let. Povprečna starost žensk je od l. 1869. nekoliko narasla (od 32'27 na 32'98 let), povprečna starost moških je pa zaradi upoštevanja vojakov, ki so večinoma mlajših letnikov, nekoliko padla (od 28'57 na 27'92 let).

Odstotek poročenih, vdovelih in ločenih prebivalcev v posameznih starostnih skupinah (petletjih) je bil glede na skupno število pripadnikov istih starostnih skupin moških in žensk tak:

Moški:	skupno število	poročeni, vdovele in ločeni	v %	Ženske:	skupno število	poročene, vdovele in ločene	v %
do 1 leta	267			do 1 leta	246		
5—9	963			1—4	617		
10—14	1086			5—9	985		
15—19	1482			10—14	920		
20—24	2389	30	1'26	15—19	1074	5	0'47
25—29	1072	222	20'71	20—24	1181	108	9'14
30—34	888	436	49'10	25—29	1165	335	28'76
35—39	836	544	65'07	30—34	1135	530	46'70

Moški:	skupno število	poročeni, vdoveli in ločeni	v %	Ženske:	skupno število	poročene, vdovele in ločene	v %
40—44	733	532	72'58	35—39	1064	621	58'36
45—49	548	434	79'20	40—44	1002	606	60'48
50—54	472	387	81'99	45—49	849	535	63'02
55—59	497	381	76'66	50—54	758	503	66'36
60—64	403	329	81'64	55—59	742	473	63'75
65—69	259	213	82'24	60—64	653	420	64'32
70—74	187	155	82'89	65—69	443	291	65'69
75—79	87	67	77'01	70—74	322	212	65'84
80—84	50	37	74'00	75—79	173	113	65'32
85—89	13	13	100'00	80—84	73	46	63'01
90—94	5	3	60'00	85—89	24	19	79'17
95—100	—	—	—	90—94	7	6	85'71
nad 100 let	—	—	—	95—100	—	—	—
				nad 100 let	—	—	—

Starostna razdelitev v otroško (do dopolnjenega 6. leta), v šoloobvezno (od pričetega 7. do dopolnjenega 14. leta), v polpridobitveno (od pričetega 15. do dopolnjenega 20. leta), v pridobitveno dobo (od priče-

tega 21. do dopolnjenega 64. leta) in zopet v nepridobitveno dobo (doba ostarelosti t. j. nad 65 let starosti) je bila na dan 31. decembra 1880 naslednja:

0 — 6		7 — 14		15 — 20		21 — 64		65 in več		Skupaj	
m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.
absolutna števila											
1294	1285	1636	1483	1735	1280	7585	8343	601	1042	2851	13433
relativna števila (v ‰)											
10'07	9'57	12'73	11'04	13'50	9'53	59'02	62'11	4'68	7'75	100'000	100'000

V starosti, ki pride običajno lahko v poštev za ženitev, oziroma možitev (pri moških od 20.—50. leta, pri ženskah pa od 15.—50. leta) je bilo 31. decembra 1880 6.466 (vštevši vojake) in 7.470 žensk, kar predstavlja 50'32% vsega moškega in 55'61% vsega ženskega prebivalstva Ljubljane. Če pa vzamemo isto

razdobje t. j. 20.—50. leta tudi pri ženskah, dobimo le 6.396 t. j. 47'61% žensk.

Absolutno in relativno število poročenih in neporočenih (samskih, vdovelih in ločenih) prebivalcev gornje starostne skupine (t. j. za moške od 20.—50. leta, za ženske pa od 15.—50. leta) je bilo sledeče:

SPOL	Poročeni	v ‰	Ne poročeni	v ‰	Od neporočenih					
					samskih	v ‰	vdovelih	v ‰	ločenih	v ‰
Moški	2111	32'65	4355	67'35	4268	66'01	76	1'17	11	0'17
Ženski	2403	32'17	5067	67'83	4730	63'32	329	4'40	8	0'11
Skupaj	4514	32'39	9422	67'61	8998	64'57	405	2'90	19	0'14

Popisanih dojenčev (otrok pod enim letom) je bilo 31. decembra 1880 v Ljubljani 513 (267 dečkov in 246 deklic). Legitimacije rojstev pri tem popisu niso več navajali, zato odpadejo tovrstni podatki prejšnjih popisov prebivalstva.

Število prebivalstva ženskega spola v rodilni dobi, t. j. od 15.—50. leta je znašalo 31. decembra 1880.

leta 7.470 ali 55'61% vsega števila žensk. Od teh je bilo 2.403 (t. j. 32'17%) od vsega tega števila (7.470) poročenih. Če upoštevamo vse, to je tudi neporočene ženske od 15.—50. leta, katerih število znaša, kot že rečeno 7.470, se je rodilo na 100 žensk skoro 7 (6'867) otrok. Nataliteta prebivalstva Ljubljane je od l. 1869. do 1870. nekoliko narasla (od 6'517 na

6.867); v tem številu so iz že navedenega razloga seveda vštetni tudi nezakonski otroci.

Ljubljana je l. 1880. obsegala 1.152 naseljenih in 21 nenaseljenih, skupaj torej 1.173 stanovanjskih zgradb. Absolutni prirastek je znašal, če upoštevamo uradne rezultate prejšnjega štetja, v 11 letih (t. j. 31. 12. 1869 — 31. 12. 1880) 122 hiš, kar da 11,61% relativnega prirastka. Relativno število hiš je torej naraslo za višji odstotek kot število civilnega prebivalstva. Stanovanjske razmere so se torej prav tako izboljšale.

Omenjeno število hiš se je po številu nadstropij razdelilo tako-le:

pritličnih je bilo	432 hiš,
enonadstropnih	446 hiš,
dvonadstropnih	236 hiš,
tronadstropnih	55 hiš,
štiri in večnadstropne	4 hiše.

Po številu stanovanj so se naseljene hiše takratne Ljubljane razdelile tako-le:

296 hiš je imelo samo po eno stanovanje,
158 hiš je imelo po dvoje stanovanj,
146 hiš je imelo po troje stanovanj,
122 hiš je imelo po 4 stanovanja,
117 hiš je imelo po 5 stanovanj,
90 hiš je imelo po 6 stanovanj,
69 hiš je imelo po 7 stanovanj,
35 hiš je imelo po 8 stanovanj,
28 hiš je imelo po 9 stanovanj,
19 hiš je imelo po 10 stanovanj,
14 hiš je imelo po 11 stanovanj,
9 hiš je imelo po 12 stanovanj,
11 hiš je imelo po 13 stanovanj,
15 hiš je imelo po 14 stanovanj,
3 hiše so imele po 15 stanovanj,
11 hiš je imelo po 16 stanovanj,
3 hiše so imele po 17—20 stanovanj,
6 hiš je imelo več kot 20 stanovanj.

MARIBORSKA LETALSKA STOTNIJA

FRANJO A. PIVKA

Mariborska letalska stotinja ni naslednica medvojnne letalske stotnije, ki se je takoj ob prevratu razšla, odpeljala, uničila in demolirala aeroplanski material, ki je bil med svetovno vojno v Mariboru.

Od 29. oktobra do 3. novembra 1918 se je pričel kopiciti na mariborskem tezenskem in koroškem kolodvoru aeroplanski material, ki je bil namenjen fronti, katerega pa je mariborska vojaška oblast zadržala na omenjenih kolodvorih. Med množicami, ki so bile v prevratni dobi usmerjene k demoliranju in uničevanju, se je našlo nekoliko ljudi, ki so se zavedali dolžnosti, da je treba ohraniti letalski material nastajajoči Jugoslaviji. Organizirali so iz lastnih vrst straže, ki so stražile letalski material ter gledale, da se ne odnese in uniči. Letalske straže pa so bile brez strokovnega vodstva in jim je bilo radi tega nemogoče skrbeti za potrebni pravilni red. Vodjo so pa dobile v osebi letalskega poročnika *Emila Grizolda*, ki se je javil v Mariboru dne 4. novembra 1918 ter okupiral zapuščeno letališče na Teznem, nato pa zbiral letalski material, ki je bil po vagonih in na prostem ter ga urejenega pošiljal v Ljubljano, kjer je že poslovala letalska stotinja.

Letalska komanda v Ljubljani je kmalu uvidela, da bi bila letalska stotinja v Mariboru velikega pomena v začetku bojev za Koroško in Prekmurje. V tej zavesti je bil decembra 1918 imenovan za letalskega poveljnika v Mariboru letalski poročnik Mihajlo Dorčič, ki si je pridobil velike zasluge zlasti v borbah za Prekmurje.

Ko je Dorčič prispel iz Ljubljane v Maribor, je pričel urejati hangarje in barake. Hangarji so stali na Teznem na prostoru vzhodno od sedanje gostilne

in sedanjega hangarja med drevoredom in gozdičkom. Od Avstrije je na tezenskem vojaškem vežbališču ostal veliki stabilni leseni hangar, srednji prenosljivi in trije mali prenosljivi hangarji leseno-železne konstrukcije tipa Lloyd, in poleg teh še lesena stanovanjska baraka.

Na tezenski kolodvor je medtem prispel vlak, s katerim so vozili Madžari v svojo domovino osem novih letal, ki so jih nekoliko mesecev preje poslali Borojevičevi armadi. Dorčič in njegovo moštvo se jih je polastilo na vlaku; demontirane so prepeljali na tezensko vežbališče in pričeli z montiranjem.

Radi pomanjkanja ljudi je šlo delo počasi od rok. Dorčič je imel takrat enega štabnega narednika, ki je bil šef pilot, pet podčastnikov pilotov, enega podčastnika mehanika, ki je fungiral kot šef mehanik, pet vojakov mehanikov in dvajset vojakov kot pomožno osebje. Montiranje se je vršilo skoro brez najnujnejše potrebnega orodja.

Od zaplenjenih osmih letal so bila štiri tipa »Veliki Brandenburg« z motorjem Benz, 250 k. s., ostala štiri pa dvosedežna »Uci« s Hiero motorjem od 250 k. s.

Prvi sestavljeni in za let sposobni aeroplan je bil Veliki Brandenburg serije 169, dvosedežno letalo za izvidniško in lahkobombardersko službo. 15. decembra 1918 je bila napovedana proslava praznika osvojenja. Te proslave so se hoteli udeležiti tudi letalci. 14. decembra je izvršil šef pilot, štabni narednik Ljudevit *Jureš* s poročnikom *Grizoldom* kot opazovalcem več poskusnih poletov, ki so vsi izvrstno uspeli. Zanimivo je, da nihče ni vedel o teh poizkusnih poletih in so meščani bili v strahu, da so to sovražni aeroplani. Požarna bramba je z avtomobili